

Štev. 34.

Na Dunaju, 6. septembra 1895.

Letnik VIII.

Opomnja. „Slovanski Svet“ je začel s to številko izhajati na Dunaju; zaradi izpolnjenja raznih formalnostij zakasnil se je list, zato pa se številke povečajo. Pri listu se ni nič izpremenilo razun kraja tiskanja in izhajanja. Prosimo vljudno, naj se nam listi v zameno, dopisi, pisma, naročnina itd. odslej pošiljajo pod naslednjo adresno:

Redaction des „Slovanski Svet“ Wien, VII. Hofstallstrasse 5.

Perspektiva.

Se pred jednim mesecem so bili na nejasnem, ali in v koliko se izpremeni sedanje začasno ministerstvo; potem pa so začeli vedno razločnije kazati na namero izprememb, in sedaj nekako apodiktčno trdijo, da odstopi grof Kielmansegg, ter da zasede njegovo mesto grof K. Badeni, dosedanji gališki namestnik, ki po novinarskih zagotovilih zasnuje pod svojim načelnštvom do cela novo ministerstvo, in sicer meseca oktobra. Zajedno naštevajo pojedine točke iz programa namerjanega novega ministerstva. Glavna zadača da mu bode obnovenje pogodbe z Ogersko, volilna reforma da se zavleče, pač pa da se doženejo nekateri načrti o kaznih, davkih i t. d., kakor so se bili pričeli pod prejšnjimi vladami, specialno pod koalicijsko vlado. Naposled povdarjajo, da Badenijevo ministerstvo hoče stati nad strankami.

Če postane dejstvo vse to, kar razglašajo vplivne novine z vso določnostjo, potem se slovanskim negospodovalnim narodom ne kaže nikaka ugodna perspektiva; kazalo bi, da hočejo imeti še nadalje vse pri starem, da se nočejo lotiti izvršenja narodne enakopravnosti za vse narode, da nočejo zaresne preosnove dosedanjih volilnih redov in za vse sloje ugodnih državnogospodarstvenih preustrojenj.

Tisti, ki so poznali grofa Kielmansegga od poprej, menili so, da ostane na čelu tudi definitivnemu ministerstvu, in da ravno on prične prej ali poslej odločno in fundamentalno izvrševati narodno enakopravnost. Sodili so namreč, da sedanji ministerski predsednik ne pozna samo pomena organizacij v smislu nacionalne avtonomije, temveč da bi imel tudi voljo, da se ista podeli vsem narodom na podstavi narodnostnega člena sedaj veljavne totranske ustave. Ni možno soditi, koliko se izpremeni mišljenje takih državnikov v jednem desetletju, a grof Kielmansegg ni imel še prilike, da bi razkril vso držav-

niško modrost, kakoršno zahtevajo zapletene razmere naše države; zato sodimo rajši ugodnije o njem in obžalujemo, če odstopi poprej, nego se mu je ponudila prilika za občedržavniško delovanje.

Kar se pa dostaje grofa Badenija, sedanjega gališkega namestnika, presojaajo novine njegove sposobnosti po dosedanjem delovanju v Galiciji, in tu povodarjajo, da ta državnik zna sosebno volitve voditi tako, da se izvrše, kakor ugaja njegovim nazorom in nameram. Radi tega bode vodil tudi še sedanje deželnozborske volitve v Galiciji. Po takem bi bil grof Badeni dober, da bi izvrševal tudi državnozborske volitve, ako bi nanesla potreba, da bi nov državni zbor razpravljaj obnovenje pogodbe z Ogersko. Grof Badeni uže kot Poljak pritrjuje sedanjemu občemu političkemu sistemu v naši monarhiji; gledal bi torej, da se tudi državnozborske volitve izvrše v smislu tega sistema.

Sicer pa so voditelji sedanjega sistema toliko modri, da izpredvidijo, da morejo ponoviti pogodbo z Ogersko tudi s pomočjo sestave sedanjega cislitavskega državnega zbora. Ako trdijo novine, da po grofu Badeniju sestavljeno novo ministerstvo hoče stati nad strankami, je to jako verjetno in tudi jako umevno, zajedno prikupljivo in vablivo za vse tiste, ki niso vajeni gledati daleč.

Kaj pomenja stati nad strankami v pogledu na pogodbo z Ogersko? V tej pogodbi ste dve glavni točki, politiška in državnogospodarstvena. Politiška zahteva nadaljnje priznanje državnopravnih razmer med Ogersko in totransko polovino; državno-ekonomiška točka pa obseza sosebno kvoto v pokrivanje skupnih potreb in stroškov, potem urejenje poplačevanja starih državnih dolgov in vprašanje o avstro-ogerski banki. Za potrjenje sedanjega državnopravnega razmerja med obema polovinama monarhije so pripravljene a priori Poljaki in nemški združeni levjčarji; z obema izvestno pritegne tudi skupno raznobarveno češko plemstvo, za tem pa tudi nemški konservativci pod vodstvom Hohenvartovim. Nemški nacionalci imajo pa tak program, da bi prišli sami seboj v navskrižje, ko bi se protivili državnopravni strani sedanjega duvalizma. Proti poslednjemu se obračajo jedino cislitavski negospodovalni slovanski narodi, in sicer v državnopravnem, kakor državnogospodarstvenem pogledu. Ekonomiško točko poštrevajo pač tudi nemški konservativci, sosebno sedanje krščansko-socijalistiške barve in pa nemški nacionalci, ali kljubu temu bodo glasovali za podaljšanje dosedanje pogodbe. Stranke in frakcije negospodovalnih slovanskih narodov bi morale ostati načelno in dejansko dosledne ter obračati se proti politiški in

ekonomiški strani dosedanje pogodbe z Ogersko, a tega ne store, ker so te stranke in frakcije nejedine med seboj in separatistiške. Kazali smo že nato, da slovanski negospodovalni narodi so formalno in dejanski onemogli nasproti podaljšanju pogodbe z Ogersko. Ta onemoglost se je še povečala vsled tega, da so slovaški, romunski in srbski odposlanci na poslednjem kongresu v Budapešti priznali integriteto ogerske korone. To je bila le nekaka sila v sili, ali na zunaj vendar vpliva. Kljub vsemu temu ostaje slovanskim strakam in frakcijam še moralni vpliv, ki bi ga imele na znotraj in na zunaj, ko bi postopale jedino v smislu interesov svojih narodov. Moralni vpliv bi bil tako mogočen, da bi odločilni činitelji že naprej pogajali se s temi strankami in frakcijami, in te bi mogle popolnoma konstitucionalno in parlamentarno postaviti uslovja, vsled katerih bi še le pritirjali podaljšanju pogodbe z Ogersko. Obnovljenje pogodbe se vrši le vsakih 10 let, in je torej le vsako desetletje jedenkrat prilika, izrabiti položanje interesov negospodovalnih narodov, a kljub temu vedno v smislu državnopravnih razmer obeh polovin cesarstva in v smislu sedanje tostranske ustave.

Tekom desetletja našega ustavnega življenja ni nobene take izpremembe, nobenega položaja, da bi se n. pr. opozicija negospodovalnih narodov poštevala za resno toliko, kolikor bi se poštevala ob ponovitvi pogodbe z Ogersko. Ko bi stranke in frakcije slovanskih narodov ne bile toliko oportunističke, separatistiške, partikularistiške in v posamičnih zastopnikih celó osebno sebične, razumele in porabile bi položanje, ki se jim pokaže že drugo leto ob razpravljanju pogodbe z Ogersko, in to položanje bi izrabile narodom in celokupni monarhiji na korist. Tako pa se ne moremo nadejati nikakih ugodnih posledic iz blizajočega se položaja, dasi so Mladočehi in nekateri jugoslovanski poslanci razsvetljeni dovolj in že dosedaj v primernih opozicijah nasproti občemu sistemu.

Grof. Badeni, ki ima sestaviti novo ministerstvo, jako dobro računi, ako že sedaj daje razglašati, da bode njegovo ministerstvo stalo nad strankami, in razodeva sosebno tudi s tem, da pozna „papenheimerje“, ki sestavljajo sedanjo državno zbornico poslancev. Ko pride pri ogerski pogodbi državnopravno vprašanje na vrsto, potisne slovanske opozicijonke v stran, ker to vprašanje more rešiti s strankami pokojne koalicije, in to kaže, da moč pokopane koalicije ni še izumrla; forma se je razbila, duh pa je ostal. K čemu bi bilo torej potreba razpuščati državni zbor, ko je pri vsej nesposobnosti še vedno dober, da s skupinami odstranjene koalicije izvrši še druge važne zadače v smislu trajajočega sistema? In k tem važnim zadačam spada na prvem mestu obnovljenje pogodbe z Ogersko. Zbornica, ki more delovati v takem smislu, je še živa in more dobro služiti nazorom in nameram nekaterih državnikov naše monarhije.

Kakor za Ogersko, bodo pa skupine iz prejšnje koalicije, tudi brez vsake formalne zveze, soglašale pri vseh važnih političkih vprašanjih, in le slovanski odlomki konservativnega kluba bodo skušali, če ne pred Bogom, pa pred svojimi volilci z raznimi, plitvimi, niti za kmete ne dovolj krepkimi sofizmi opirati in opravičevati svojo vest.

Hitro ko pa pridejo gospodarstvena vprašanja na dnevni red, obrne se novo ministerstvo tudi k opozicijskim strankam in frakcijam, katere se ve da bodo pomagale rešiti, kolikor se rešiti da pri takih sestavah, a skupine

nemskih liberalcev, poljskega in češkega plemstva bodo že skrbale, da tudi ekoromiška vprašanja se ne bodo reševala na preveliko radost nižih slojev in večine skupnega naseljenja vseh narodov. Takó bode ministerstvo nad strankami potrebovalo sedaj skupine, ki podpirajo v obče dosednji sistem, sedaj pa stranke in frakcije, ki se vne-majo tudi in bolj za obče ekonomiske interese. V političkih vprašanjih bodo odločevale skupine pokojne koalicije, v gospodarstvenih vprašanjih pa opozicijske stranke in frakcije. To, kar je za slovanske negospodovalne narodnosti odločilno, bodo odločevale protislovanske stranke, to pa, kar je v gospodarstvenem pogledu važno za skupno naseljenje, reševalo se bode tudi nadalje s pomočjo opozicij.

Novo ministerstvo nad strankami bode po takem podpiralo še nadalje dosednji obči sistem s pomočjo protislovanskih strank, ki so sestavljale prejšnjo koalicijo, in ironija nanese, da, kar doseže v nacionalnoekonomskem pogledu, priboré mu opozicijske stranke in frakcije na mnogo stranij proti volji skupin, s katerimi se bode še nadalje vzdrževal dosednji obči sistem.

Slovanski negospodovalni narodi so pričakovali vlade, ki bi porabila obči evropski mir za urejenje notranjih vprašanj; sedaj pa odločno zatrjujejo, da nastopi vlada, ki naj bi odložila volilno reformo ter izvršila obnovljenje pogodbe z Ogersko, ne da bi se bistveno izpremenilo kaj, in če pride do kake izpremembe v gospodarskem pogledu, zgodi se le s pomočjo opozicijskih strank in frakcij. Obči evropski mir naj bi ostal i nadalje brez sledu na notranje utrjenje monarhije, in slovanski narodi imajo doslej takih frakcij, ki so zadovoljne s tako logiko stvari, dogodkov in namer! No, taka je perspektiva na podstavi poročil, ki se že tedne ponavljajo vsak dan, a boljšega ne bode, dokler bodo negospodovalni narodi pošiljali poslance v državni zbor s političkim razumom, kakoršen razkrivajo frakcije jugoslovanske, maloruske in sedaj sicer onemogla staročeška stranka. Volilci slovanskih negospodovalnih narodov naj pa pri taki perspektivi poprašujejo nekoliko svoj politički razum in izprašujejo tudi boljše svojo političko vest! Slovanski narodi so sami krivi, da nastopajo vlade, ki vzdržujejo dosednji sistem.

Kam pridemo?

Slovenci smo pravi čudaki. Dobro vemo in pogostoma tožimo, da sme majhen, reven narod, razkosani in od nasprotnikov obkoljeni, da imamo tudi v svoji sredi dosti domačinov in tujcev, sovražnih našim naporom, — da naš jezik še ne uživa vseh prav, da se naša književnost, umetnost in sploh vsa viša izobrazba nikakor ne more jednati z ono drugih narodnostij — ne bi li bilo najnaravniše, da posvetimo vsi vse svoje moči v delovanje v prosep naroda, da pozabimo na vsako medsebojno nasprotstvo ter se postavimo skupno v bran proti skupnim sovražnikom?

A vnovič pričel se je z vso srditostjo prepir med strankami, ki ste bili po grozni nesreči, ki je zadela stolicu Ljubljano, sklenili vsaj nekoliko premirja. — Da ta prepir nikakor ni bil potreben in umesten, ve vsakdor. Verstvo, za kadero se skriva želja po latinizatorski vse-mogočnosti in nadvladi, ni v nevarnosti, vsaj verskih razlik med Slovenci ni. Naš kmet pa ne more razločevati dejanskih verskih in latinizatorskih interesov. Poslednji to

dobro vedo in zato lahko vodijo in vladajo preprosti narod. A tudi kmet ima toliko bistre pameti, da polagoma izprevidi, da framazonstvo onih groznih liberalcev ni nič drugega kakor prazno strašilo, in tudi on pridobi lastno sodbo. — Narodna stranka morala bi torej pred vsem obrniti vso pozornost na poučanje kmeta; inteligencija pripada jej itak že po ogromni večini. A ta stranka doslej ni dosegla zaželenih uspehov, ker se glede na intenzivnost delovanja niti od daleč ne da primerjati nasprotni. Vodstvo in organizacija ste pri njej mnogo pre-slaba, in to se britko mašuje.

Boj pa moral bi biti prek in prek pošten in dostojen. V tem greši se mnogo tu in tam. Pravico imamo od vsakogar, tudi ako ne priznava naših teženj, da spoštuje naše prepričanje, dolžnost imamo storiti isto napram drugim. Boj bodi stvaren, ne oseben; samo tak je v rabi med možmi, sicer se sami ponižamo v barabe. To bodi nam vodilo, tudi ako bi nasprotnik ne hotel ravnati se po tem. Le kdor nima stvarnih dokazov, rabi cepec in pest, s tem pa ne prepriča nikogar. A kdor čita dan na dan strastne članke v listih iz obeh taborov, kdor čuje le osebne sramotilke, obupati mora nad narodno dostojnostjo. Osurovelost in podivjanost, ki se kaže v časopisju, pričela se je pojavljati tudi v življenju. Prepričanje se v družine, raztrosi med stanove, vcepi se nevedni narodni masi. Kam pridemo, če pojde tako naprej?

Iz osebnosti izvira mnogo, v našem javnem delovanju. Bodi pristaš jedne stranke, sigurne si, da te ta vedno povzdiguje v nebesa, druga vedno obsoja v pekel. Tako je v časopisju, tako v življenju. In zato krivde in sumničenje od tega ali onega, zato preziranje nasprotniških zaslug na katerem polju koli, zato gnjusobna osebna polemika. Kam pridemo?

Gledé na čas najnujnejša potreba in glavna važnost za nas nikakor ni versko, temveč narodno vprašanje; kajti ne naša vera, pač pa naša narodnost bori se sedaj za obstanek. Ves narod upreti moral bi se odločno in krepko proti onim, ki tega ne priznavajo. „Kämpft ein Volk mit grösster Energie für seine Rechte, so befindet es sich in aufsteigender Culturbahn; ist es lau in der Wahrnehmung seiner Rechte, so geht es abwärts“, pravi slavni učenjak Ihering. Zgodovina svedoči nam resničnost tega izreka. Le svobodni narodi vstrajajo; kakor hitro izgubé zanimanje in zavest svojih pravic, izgubé tudi narodno svobodo in izginejo. Ako se narodna masa ne zaveda svojih pravic, kako naj se potem močno in uspešno bori zanje; ako nima o njih pravega pojma, potem ni niti mlačen, temveč do cela apatičen, potem gre ž njim navzdol — proti poginu. Kdor torej pri nas bodi si s to ali ono pretvezo deluje proti narodni zavesti, on je izdajica svojega rodu!

Velikega pomena je narodno-gospodarsko vprašanje. Kdor ne napreduje, tega prekosé drugi, in on je v izgubi. Treba si je utrditi in ukrepiti materialno stanje, treba si ugodno in koristonosno uravnati svoje delovanje, to tem bolj, ker velika konkurenca sicer zatre domačina. A tudi za narodnostni boj je to neizmerne važnosti, kajti bogat ali vsaj imovit narod bo z vse drugo vnmemo, pa tudi z vse drugim uspehom stal v boju za svoja prava, kakor revež, ki se mora boriti v prvi vrsti za fizično eksistencijo. V tem smo Slovenci pač na slabem! In vendar se tako malo na to misli, tako malo dela v tem pogledu. Tudi na to stran tožen pogled v bodočnost. Kako dobro izkoriščajo nasprotniki naše slabo stanje! V šolah skušajo tujčiti nauke — v življenju potujčevati z materialno

podpomo in z naselbami. Ali ima mari „Schulverein“ in „Südmark“ in „Lega“ i t. d. kak drug namen?

Vso pozornost obrnimo torej na dosedanje napore proti tem sovražnim nakanam. „Ciril-Methodova družba“ najde naj največjo podporo, da bode mogla v potujčenih krajih ščititi otroke pred vzgojo in poukom v tujem duhu; naše „posojilnice“ naj onemogočijo tuje zavode v naših krajih (tudi največi pomemčevalni zavod, „Kranjska hranilnica“ v Ljubljani, ki s slovenskim denarjem zalaga vse nasprotné napore, najde naj zasluženje preziranje) in „Mohorjeva družba“, ker je ravno njej največi meri možno, naj deluje v pouk in izobražbo kmetov.

Na to delovanje koncentrujte svoje moči! Poneha naj nedostojni osebni boj, uspešno in neustrašeno pa naj se nadaljuje boj za principe, za narodnost, za eksistencijo Slovenstva. Prazne fraze ne hasnijo, — dela in energičnega dela je potreba, in tega se običajno najbolj ustrašijo oni, ki kriče najglasneje! V delovanju zaslužijo si naj prvenstvo oni, ki se za to potezajo, v delovanju prezirati ne smeno tudi najmanje in najskromnejše moči, ker le v slogi je moč. Le potem ne bode nas strašila bodočnost, ne bodedo se bali vprašanja: kam pridemo?

Omega.

Slovenščina na Celjski gimnaziji.

Znano je, da se slovenščina na gimnazijah v obče — dasi za Slovence kakor nemščina obvezni predmet — vendar vedno postavlja v drugo vrsto, kot manj važen predmet s tem, da ji je uže po učnem načrtu odmenjenih manj ur nego nemščini. Kjer ima nemščina 4—3 ure, ima slovenščina 3—2. Da je zlasti Celjska gimnazija slovenščini pravcata mačeha, kjer naš jezik ne more uživati posebnih simpatij in posebne milosti, odkar sedi na ravnateljskem stolu slovenski gramatik in „stramm“ nemškutarski pristaš Celjskih „Urgermanov“, jasno bode vsakomur iz naslednjih vrstic.

Ko je umrl 22. febr. 1890 profesor slovenščine g. Miha Žolgar, v katerem je imel naš jezik vnetega učitelja in zagovornika — dasi tudi on ni dosegel zaželenih uspehov — začel se je pouk v slovenščini silno zanemarjati. Mesto da bi bil g. ravnatelj preskrbel za slovenščino novega učitelja, razdelile so se Žolgarjeve ure med štiri druge profesorje, ki pa, izvzemši jednega, niso izprašani za ta predmet; jeden našega jezika niti dobro govoriti ne zna. Kako je „ljubil“ g. Končnik slovenščino uže tedaj, kaže jasno, da je on rajši prevzel lepopisje v pripravnici, nego pouk v slovenščini, dasi bi bil on, ko je vendar uže spisal slovensko slovnico in slovensko berilo morda še najspodobnejši; k slovenščini pa je pozval matematika, kateremu se gotovo nikdar niti sanjalo ni, da bode kedaj poučeval slov. konjugacijo in deklinacijo v gornji gimnaziji mesto svojih logaritmov.

Z novim šolskim letom je prišel prof. Zavادل iz Pazina na naš zavod. V njem smo dobili izvrstno učno moč in dobrega prijatelja dijakom. Slovenske ure, ki so bile poprej vsem dijakom le neprijetno breme, omilile so se jim tako, da so jim postale v kratkem času najljubše izmed vseh predmetov. Prof. Zavادل je znal dijake navduševati za studij materinskega jezika in je predaval tvarino v taki obliki, da je obudil zanimanje in veselje do nje. Kratko rečeno: s prihodom prof. Zavadla se je oživil pouk v slovenščini na Celjski gimnaziji.

A kaj se zgodi? Z odlokom ministerstva za uk in bogočastje od dne 18. aprile 1894 je bil prof. Zavadlal imenovan za okrajnega šolskega nadzornika v okrajih Brežice, Sevnica in Kozje, in njegova učna obveznost se mu je skrčila na 8 ur v tednu. Slovenščina pa se je zopet poučevala kakor po Zolgarjevi smrti. Ravnatelj g. Peter Končnik piše v „Programu“ 1894: „Weil die Lehrverpflichtung des Prof. Zavadlal auf 8 Stunden eingeschränkt wurde und ein Supplent für den Rest des Jahres nicht gewonnen werden konnte, mussten die dem Prof. Zavadlal abzunehmenden 9 Stunden unter 3 andere Mitglieder des Lehrkörpers aufgeteilt werden.“ — Za konec leta se torej ni mogel dobiti suplenta, tako se opravičuje ravnatelj. A prišlo je šolsko leto 1894/95, in pouk v slovenščini je ostal pri starem!

Prišel je pač suplent, neki dr. Nezbeda, a ne za slovenščino, temveč za klas. filolog. in nemščino! Slovenščino so zopet celo leto poučevali 4, reci štirje profesorji: prof. Zavadlal (8 ur), prof. Kosi (klas. filolog.), koroški Nemec Liebkounig, ki le za silo lomi slovensko in mnogokrat v slovenski uri nemško govori, da se bolje izrazi, in veroučitelj Dr. Janežič, ki tudi gotovo za slovenščino nikdar ni delal izpita. Kako se torej slovenščina na Celjski gimnaziji poučuje, si sedaj lahko vsak sam misli!

Zgodilo se je pa tudi večkrat, da so odpale ure prof. Zavadlala, ker je šel nadzorovat šole. Tako se je pripetilo, da koncem letošnjega leta v osmem razredu celih 14 dni ni bilo niti jedne slovenske ure! To so pač čudne razmere! G. g. državni poslanci pa bi morda našli tu nekoliko snovi za nedolžno interpelacijo v bodočem zasedanju državnega zbora!

Janez Vrabec.

Ljubljana ali Zagreb?

Mnogokrat in o raznih prilikah razpravljalo se je o slovenskem vseučilišču, čuli so se mnogi glasovi „pro“ in „contra“, stavilo to v spored slovenskih teženj in zahtev — in zopet izpustilo iz vrste teh. A bodimo si v principu uže tega ali onega mnenja, gotovo je, da v sedanjih razmerah ne moremo nadejati se in zahtevati lastnega vseučilišča, in po moji sodbi bi bilo ono danes še tudi povsem nemogoče. Pozabiti pa ne smemo poleg idealnih stremeljenj realne sedanjosti, in zato opozoriti hočem v novič na jako važno točko. Slovenci pridobimo si lahko brez posebnih težav in brez vseh stroškov nekaj ekvivalent.

Treba je le, da se istinito pobrinijo zato naši vodje, da se med dijaštvom in narodom prične potrebna agitacija v to svrhu. Hrvati težé uže dolgo za tem, da bi svedoče in izpiti na Zagrebškem vseučilišču imeli tudi v Cislitaviji svojo veljavo; kajti sedaj so Istrani in Dalmatinci faksično navezani na naša nemška vseučilišča. Tej želji in zahtevi pridružiti bi se morali Slovenci. Zakonita določba naj Hrvatom in Slovincem, studujočim v Zagrebu, prizna ona prava, kakoršna onim studujočim na drugih cislitavskih univerzah, ona naj za te Zagrebškega vseučilišča ne smatra za tujo visoko šolo. Ta izjema od zakonitih določeb bila bi opravičena z ozirom na razcepljenost hrvatskega naroda v Cis- in Translitaviji ter z ozirom na sorodnost Slovencev in Hrvatov, — opravičena z ozirom nato, da bi vsem sinovom hrvatskega (in slovenskega) naroda bila dana prilika šolati se na svojem vseučilišču; opravičena tudi z ozirom na Zagrebško vseučilišče, ki bi tako pridobilo mnogo na slušateljih, in bi mu bila dopolnitev z medicinsko fakulteto potem šele prav možna in izvršljiva.

Slovenski dijaki težé sicer največ na Dunaj, ki je metropola in ima sloveče vseučilišče, (Kranjci imajo razun tega tu še mnoge Knafljeve stipendije), ali pa v Gradec, ki jim je najbližje vseučiliško mesto. — Gotovo je bivanje v velikih mestih za dijake prevelike važnosti. — Ako pa jim postane Zagreb pristopen, izvestno bi večina, ako uže ne za ves čas, vsaj za nekaj tečajev, ondi studovala. Zagreb ima uže prav velikomestno lice, vsaj za Gradcem in Graškim življenjem ne zaostaja. A nepopisne vrednosti bilo bi bivanje v slovanski stolici, med bratskim slovanskim narodom; velikega pomena za življenje posameznika, ogromnega za slovensko-hrvatsko kulturno vzajemnost. Dunaj in Gradec izgubil bi naravno nekaj slovenskih dijakov, no vselej bi jih še precej ondi prebivalo; in tudi mnogi bi, preživeli eno ali dve leti v Zagrebu, nadaljevali studije v teh mestih. Za Slovence bi jezik ne imel nikake težkoče, a uže popreje pripraviti in vaditi morali bi se s tem, da se uvede na naših gimnazijah kurzi v hrvatskem jeziku, katere naj bi pohajali vsi dijaki. V par tednih udomačili bi se potem popolnoma, in učenje na hrvatskem jeziku bilo bi jim morda mnogo lažje nego v nemščini.

Slovenski dijaki naj bi nikdar ne izpustili te ideje izpred očíj, temveč delovali zanjo. Uresniči se lahko. In tudi končne zasnove lastnega sloven. vseučilišča, ako bi bilo sploh kedaj primerno, ne bi to preprečilo, temveč le pospeševalo.

Fr. G.

Kraški soneti.

X.

Izvišali ste v frázah se stotérh:
Kako nam je zavzemati stališče
V politiki rodov, kako se sreča išče,
Ki v dejstvih še tiči za nas nekterih.

Blodili pak ste v jedonomer po smérh,
Ki ne držé v protivnika borišče, —
Češ, bolje, kakor ž njimi na bojišče,
Zabavati se v — „klubovih večerih“...

Oj, pojdite po sol! pod krinko vašo
Brezbriznost se, nezmožnost vaša skriva,
In „diplomatski takt“ naj vas odškódi!

Nam pa, za žrtve ose, ljubezen našo
Rodí osát in trnje vaša njíva,
V zasmeh sosedu! — Hvala! — Sram nas bódi!

XI.

Glej, širna ondi se prostré puščava
In gozd pradavni se ob njej košáti;
Iz mrtvih tal ojstri štrlé osáti
In tu in tam zvenela, suha trava.

In na obzoru jástreb drzen plava;
Ob šumi jaguar se lačni kláti;
Hijén krdele se s šakáli bráti
In káč golázen v pesku se zabáva.

Vse mirno, težko! — Zdajci s šume grozne
Privrè vihá: hrup, vik in boj, tulenje —!
Končalo jagnje mlado je življenje!

Oj, src človeških dóbe naše pozne
Simból si tí, Sahára! —: blágost, ideali
Ob strásti kruti žítje so končali!

XII.

Za hip ostavlí sem samote tvoje
In gledat šel sem med svetá vrtove;
Da divne ondi gledal bi cvetove,
Pomladi majne živo-pestre bóje...

Britko se varalo srce je moje!
Mesto pomladi zrl sem le — grobove,
Sovrástva ž njih kipeče le duhove,
Zavistí, zlóbe temne, besne roje.

Nazaj, nazaj srce mi je velelo,
Nazaj na skale tvoje, Kras temotni.
Kjer ne reži pekla ognjeno žrélo.

Imej „pomlád“ tí, „srečo“, svet pehótni!
Joj, ne zavidam te za cvetje velo, —
A meni mirni raj je — Kras samotni.

Блажен сам драга...

Блажен сам драга
Уз твоје груди,
Међу свих људи
Сретан сам ја.

Што свјетска блага
Вриједи више,
Кад за те дише
Душа ми сва?

Ти си ми благо
И раскошје моје,
Те очи твоје
И њихов сјај.

Анђелче благо,
Свјет ми не треба
Ти испод неба
Мени си рај.

Блажен сам блажен,
До мене сједи,
Пољубац медни
Нек уживам твој.

У те задражен
Небо си моје,
Те усне твоје
Са мојим спој.

Гриме нежно
Ручицам бјелим,
Сретан ћу цјелим
Бит вјеком тад.

Поклони си нежно,
Лице ми драго,
Друго т' ја благо
Не тражим млад.

Мило Јововић.

Какó се женио.

(Odlomek. Spisal Fr. Govčkar).

III.

Ko je imel Križan dvajset let, prišel je s kmetov v mesto ter postal hlapec Mirtov, ki je imel prodajalnico za ribniško suho robo. Bil je lep postaven mladenič, a prav nič izomikan. Čitati in pisati je znal tedaj jedva za silo. Vendar je imel izreden kupčijski razum. V par mesecih je poznal vrednost in ceno vsakega kosa, umel prodajati in prekupovati kot njegov gospodar. Mirt ga je vzel zato v prodajalnico ter ga napravil za komija. In ni mu bilo žal. Mladi komi je pokazal z vsakim novim duem, kako zmožen in spreten je v kupčiji. Dočim se je stari Mirt omejil v svoji kupčiji le na mesto, poiskal je njegov komi mnogih kupčijskih zvez z manjšimi trgovinami na deželi ter jih zalagal z blagom. Mirt je imel od tega velike dobičke. Čez nekaj let prenovil in razširil je svojo prodajalnico ter na komijevo prigovarjanje pričel še trgovino z mešanim blagom. Velika zaloga raznovrstnega blaga, lepa zunanost in notranjščina prodajalnice, točna postrežba in izredna zgovernost ljubeznjivega Križana je vplivala preugodno na Mirtove dohodke. Dasi je bil uže prej bogat, rastla je sedaj njegova imovina skoro vidno. Umevno je, da je bil stari Mirt jako zadovoljen s svojim trgovskim pomočnikom ter mu poviševal vsako leto plačo. Konečnim je postal Križan poslovodja.

Ko je pa Mirt štel šestdeset let, narastlo mu je imetje do čistih osemdeset tisočakov. Zdelo se mu je, da ima dovolj. Naznanil je torej svojemu komiju, da misli ob novem letu zapreti prodajalnico ter jo prodati komu drugemu. Križan je bil iznenajen. Predlagal mu je, da naj izroči prodajalnico njemu z vsem blagom in z vsemi dovolitvami ter mu posodi še dva tisočaka. Obečal mu je zato, da mu povrne v petih letih z obrestimi vse skupej v denarjih. Toda starec ni bil zadovoljen; izgovarjal se je, da ima od drugod boljše ponudbe.

Taka gospodarjeva nevaležnost pa je silno razkačila Križana. Torej sedaj, po petnajstih letih zvestega in premarljivega službovanja naj si gre zopet iskat službe drugam? Kdo pa je pridobil Mirtu vsaj polovino imetja? Starokopitni trgovec brez vsake energije in kupčijske podjetnosti bi barantarił še dandanes samó z rešeti, škafi, žlicami, palicami in tako robo, da ga ni dvignil on na prvo mesto med mestnimi kupčevalci! In niti toliko mu ne zaupa, da bi mogel pričeti odslej sam na svojo roko! Čakaj, starec!

Komi je molčal, a njegov sklep je bil storjen. Izvršitve pa se je odločno lotil takoj.

Mirt je imel tridesetletno hčer Hermino, prekljasto bitje kozavega obraza, katere navzlic njeni doti ni maral

živ krst. Po njeni suhoti in dolgosti bi jo lahko smatral vsakdo za sestro glasovitega španskega viteza žalostne postave. In ta ljubeznjiva Hermina se je približala s solzami v očeh svojemu papá baš tri mesece potem, ko je odpovedal Mirt svojemu komiju službo. Mirt je po hčerkinizi izpovedi kakor blazen tekal po sobi iz jednega kota v drugi ter klel in zmerjal pretkanega komija, kakor je vedel in znal. V par dneh pa se je pomiril in vdal v svojo usodo...

Mesec dnij zatem je bila Herminina poroka z Mirtovim poslovodjo. Nad vrati prodajalnice je izginila stara deska ter se je pojavila druga z napisom: Ivan Križan. Sedem mesecev po poroki pa so uže zibali pri Križanovih bledolično, boleljivo dete, kateremu so nadeli ime Marija. Gospa Hermina je uživala samó štirinajst dnij materinsko srečo, potem pa je umrla na notranjem vnetju. Križan ni potočil niti solze za njo. Njegovo jedino veselje je bila trgovina, in te se je lotil z vsem navdušenjem in z vso pogumno premetenostjo pravega kupca. — Tudi za Marijo se ni brigal. Najel jej je do jilko ter tej prepustil vso skrb za dete. Ko je imela Marija sedem let, poslal jo je v institut nun v Ljubljani, kjer je ostala do svojega sedemnajstega leta. Niti na počitnice ni prihajala domov. Oče ni imel niti minute časa za njo.

Nune pa so vzgojile iz Marije pobožno, tiho in blago deklé, ki pa je bilo povsem nevedno v poznanju nazorov, želja in sredstev v dosego smotrov zunanjega sveta. Kanarček v kletki, cvetice na vrtu in redkobesedne redovnice so bile njena družba; molitev, učenje njen jedini posel. Uže od rojstva boleljivo dekletce se je razvilo tekom let v nežno, previtko devico ozkih pleč in bokov, bledega, dolgega obraza in vodenjasnih, otožnih očíj. Marija ni bila torej skoro nič prikupljivejše zunanosti kot njena mati.

Ko je dovršila svoje sedemnajsto leto, izročila jej je institutna ravnateljica očetovo pismo, v katerem jo pozivlja domov. Hkratu pa jej je sporočila, da jo je zasnubil odvetnik Pajk, in da se ž njim poroči uže drugi mesec.

„Doktor Pajk je najlepši mož in najnadarjeniši odvetnik našega mesta;“ — jej je pisal oče, — „zato sem uprav ponosen, da si je izbral ravno Tebe za družico. Marsikatera lepotica ga je uže skušala vjeti; no, ko je videl Tvojo sliko, poprašal me je takoj, ali bi Te ne hotel dati njemu. Zmenila sva se, da dobiš petdeset tisoč dote in pohištvo. Vse je v redu. Pridi le čim preje domov, da se oskrbiš pred poroko še s potrebnimi oblekami i t. d.“

Marija ni poznala odvetnika Pajka, vendar se ga ni branila. Oče zahteva, da ga vzame za moža, torej ga mora vzeti. In zakaj bi se ga branila! Pajk je ugleden mož, talentiran in lep človek. Pa druge hrepené po njem! On

pa hoče baš njo. To je laskalo njeni ženski nečimurnosti, katere ne mogó zatreči ni pobožnost, ponižnost in pohlevnost samostanske vzgoje.

Takó je postala torej Marija odvetnikova nevesta.

Kot začetnik v odvetništvu je rabil doktor Pajk pred vsem mnogo denarja. Ko se je nastavljal v mestu ter odprl svojo pisarno, bila mu je prva skrb, da se oženi čim preje in čim bogatejše. Obiskoval je torej vse družbe, pridobil si vstop v najboljše rodovine, kjer so imeli kaj godnih hčerá ter pohajal vse odličnejše zabave. Doktor Pajk je bil res lep mož; dolga polna brada mu je padala na široke prsi, obraza je bil zagorelega, rasti pa visoke, močne in gibčne. Oblačil se je vedno po najnovejši modi, fino in elegantno ter se kretal in vedel napram vsakemu kavalirsko in ljubeznjivo.

Kakor povsod, bilo je i v njegovem mestu možitveželjnih členov in deklet velik izbor; kakor povsod, bilo je pa tudi v njegovem mestu kaj malo mladega ženstva, ki bi se odlikovalo z najmičnejšo čednostjo za naše prozajčno-praktično stoletje: z bogastvom. O, mnogokatera je bila lepa, duhovita, izobražena, gospodinjska, a novcev ni imela nič ali pa ne toliko, da bi mogla postati gospa Pajkova!

Brez denarja pa ni ugleda, brez ugleda ni zaupanja in brez zaupanja ni klientov. Takó je sodil mladi odvetnik. Pajk pa je hotel postati prvi, najuglednejši in najpremožnejši med mestnimi svojimi tovariši.

Dolgo je izbiral med meščankami, katerih večina bi se mu udala brez uvetov z veseljem in srečo. Očetje in matere so ga odlikovale vedno in povsod, kolikor so mogle in znale, hčerke pa so se mučile z vsemi sredstvi koketerije in zapeljivosti omrežiti — njegovo srce. Pajk ljubeznjivostij ni odklanjal. Zabaval se je pri tem predbro, doživel marsikaj lepega, užil mnogokaj sladkega, za kar se vedele le neme stene, temni logi in molčeča tema. Previden in oprezen v svojih besedah in dejanjih ohranil si je vendar le svojo prostost in nezavisnost na veliko jezo in žalost mnogokatero prelubeznjive, a premalo izkušene malomeščanke...

Nekega popoldne se je usula ploha dežja nad naše mesto. Presenečeni ljudje so bežali na vse strani. Doktor Pajk je koračil baš iz svoje pisarne domov po svoji navadi s cilindrom na glavi in v elegantni salonski obleki. Ko se je vžil dež, dospel je baš do Križanove prodajnice. Hitro je stopil vanjo. Križan ga je peljal takoj v svoj komptoar, v vkusno opremljeno sobo s fotelji, zofó, črno pisalno mizo in dvema stolicama za knjige in zapisnike. Po stenah je viselo nekaj fotografičnih in sportnih slik.

„Na, na, veseli me... jako veseli, gospod doktor, da stopite jedenkrat tudi pod moj krov!“ — nagovoril ga je Križan, ko sta sedla. „Pa veste, da ni lepo, da vas je moral še le slučaj pritirati k meni! — Na, na, sevé, sevé, kaj bi imeli opraviti tudi pri meni, kramarju, ki se ne tožari z nikomur, pa tudi ne prireja zabavnih čajevskih in še drugačnih veseljaških večerov.“

„O, prosim, prosim, gospod Križan,“ — branil se je odvetnik in brisal z robcem zmočene krajce svojega cilindra; — „nikari me moriti z očitani, katera niso niti upravičena! Družba resnih, razumnih môž mi je vsekdar ljubša od onih čajevskih, toda —“

„V družbi resnih môž ni gospic in vdovic, s katerimi se more človek takó divno zabavati! Na, na, gospod doktor, saj vem, vse vem, kaj počenjate. Zvrto glavili ste užé vse glavičice naših nadebudnih in nadegoječih lepotic,

konečno pa jih zapuščate, brez upa zmage. Ha, ha! — Nikari preveč, gopod doktor, sicer se dvigne na vas črna ženska vojska, pomnožena s kompanijo ljubosumnih ljubimcev in soprogov, potem pa — gorje vam!“

Odvetnik se je smejal nad temi starčevimi besedami, Križan pa je odpiral steklenico vina ter natočil dve kupici. Trčila sta.

„Bog vas živi, gospod odvetnik! — Nadejam se, da me odslej posetite večkrat; ako želite, obečam vam, da vam pripravim imenitno nevesto!“ — „Ha, ha, — torej kupčujete celó z nevestami! — Koliko pa imate provizije od vsake? Ha, ha!“ — „Na, na, pazite, da vas kdo ne čuje; sicer me naša dvomljivo slavna policija še zapre. Toda šalo v stran, gospod doktor; koliko zahtevate, da bodi težka? Dvajset?“ — „O, o, dvajset... dvajset! Kaj mislite! Imel sem užé štiri na ponudbo s tridesetimi tisočaki, a...“ — „Na, na, morda so bile grbane in neizmikane, sicer...“ — „Nikakor, gospod Križan! Bile so čedne in zadostno razumne; na lepoto in omiko itak ne tiščim. — Da le ni preveč grda, šepava, brljava, gluha ali pa nema; samó denarja mora imeti, ker ga rabim sedaj takó nujno in takó neobhodno kot vode riba, katero je vrglo na peščen breg.“ — „Razumem, gospod doktor, — tudi meni se je pred sedemnajstimi leti godilo takó. Prav imate. Človek dandanes samo toliko velja, kolikor plača,“ — dejal je sivolasi, a rejeni in rdečelični kupec. Nato je segel v predalce svoje mize ter vzel iz nje kabinetno fotografično sliko.

„Poglejte to le dekle!“ — rekel je odvetniku, ki je vzel sliko v roke ter jo, stopivši k oknu, pozorno ogledoval.

Gospica v beli, z obilimi čipkami nakičeni obleki, slokega stasa brez oprsja in brez bokov, dolgega, finega obraza a velikih, sanjavo otožnih očíj mu je zrla nasproti. Odvetnik je skomizgnil z rameni ter nemo pogledal kupca, ki je sedel mirno za mizo ter vrteč kupico vina med prsti opazoval doktorjevo lice.

„Petdeset tisoč, gospod doktor!“ — spregovoril je kupec hladno in segel po sliko, da jo zopet spravi v miznico. — „Petdeset?“ — ponovil je odvetnik ter zopet uprl oči v sliko, katero je užé oddajal. „Videti je iz boljše hiše.“

„Iz hiše preprostega meščana; vendar je izobražena kot malokatera tukajšnjih gospic, — in dobra je, tiha, blaga...“

Pajk se je vrnil od okna ter sédel na svoj fotelj; prijel je kupico ter jo z jednim požirkom izpraznil. Potem se je vnovič nagnil črez podobo, vihal si brke in gladil svojo dolgo, lepo brado. Nato je položil sliko na mizo ter stisnivši trepalnice upilil pozorno svoje male rujave oči v kupca ter vprašal: „Vaša sorodnica?“

„Moja jedina hči Marija,“ — odgovoril je Križan ter segel v ponujeno odvetnikovo desnico.

Teden pozneje se je praznovala zaroka doktorja Pajka z Marijo Križanovo; poldrugi mesec po zaroki pa je bila poroka.

Dunajsko pismo.

VI.

„Spät kommt ihr, doch ihr kommt.“ S temi besedami, s katerimi pričinja Schiller svoje „Piccolomine“, pozdravite menda, g. urednik, moje pismo. To se pravi, Vi najbrže ne boste rabili nemškega, temveč le poslovenjeni citat,

kakor se to spodobi uredniku slovanskega lista. Ali jaz — moj Bog, poznate me, da sem iskren Slovenec in navdušen Slovan, pa podedovanega greha se tudi iznebiti ne morem, in zato imam pač Schillerja v izvirniku, ne pa v Cegnarnem prevodu, — in torej tudi nisem mogel porabiti omenjenega izreka v slovanskem prevodu.

Vaš list donal je toliko in tako raznovrstnih stvari, da gotovo nikdor ni pogrešal „Dunajskega pisma.“ Zakasnilo se je, pa kaj hočete drugega o poletnem času, času neznozne vročine in hudih neviht? Sicer pa, ako bi Vam ne bil obečal in torej moral ostati mož beseda — prenehal bi ali pa poiskal si drugo firmo. Le pomislite! Precej časa je uže, ko je prišlo neko „Dunajsko pismo“ v „Sl. Narod,“ — potem vrstila so se v „Edinosti“ v Ljubljanskimi, Kamniškimi itd. No te konkurencije ne bi se bilo treba strašiti; — sedaj pa, ko je celo naš visokočislani pesnik in pisatelj pričel v „Lj. Zvonu“ vnovič prijavljati „Dunajska pisma,“ — mislil sem si: slovenski narod pa dosti zve z Dunaja tudi brez mene. — No Stritarjeva pisma imela bodo najbrž literarni značaj; zato mislim, da mi menda nikdor ne bo štel v zlo, da nadaljujem skromna svoja pisma tudi nadalje.

Zadnjič obečal sem Vam nekoliko opisov Dunajske okolice. Morda i to zanima koga. Najbližje mesto prestolice je vsem onim, ki so prebivali na Dunaju, gotovo dobro znani Klosterneuburg. Mesto znano je najbolj po svojem velikanskem in krasnem samostanu; ustanovil ga je Leopold sveti 1108. Znana legenda pripoveduje, da je stal nekoč s svojo ženo na pomolu svojega gradu na Golovcu (sedaj znanem po imenu Leopoldov vrh), kar veter odnese soprogi pajčolan. Urez nekaj časa pa je lovil po gozdu, kar psi lajajoči obstopijo drevo, na katerem je obvisel pajčolan. Tedaj je sklenil ondi ustanoviti samostan, krog katerega se je kmalu razevelo prijazno mesto.

Samostanska cerkev je krasna gotična stavba, katero so povsem prenovili pred par leti. V mestu je tudi jako velika in lepa vojašnica za pijonirje. Zlasti znamenito pa je v Klosterneuburgu na Leopoldovo (15. novembra), kedar imamo tu zapovedani praznik deželnega patrona. Tedaj neštete množice Dunajčevov romajo v Klosterneuburg, kjer je zlasti „držanje po sodu“ prava ljudska veselica. V samostanski kleti je namreč velikanski sod, ki drži 999 veder vina; nanj vodijo od jedne strani stopnjice, na drugi pa se spuščajo ljudje drčaje se navzdol. — V veliki samostanski gostilni z lepim vrtom, od koder se ti podaja diven razgled, je vedno dosti gostov, ta dan pa je vse prenapolnjeno. Saj pa Klosterneuburg videti brez obiska te gostilne štel bi si vsak v sramoto.

Z Dunaja v Klosterneuburg prideš najhitreje in najceneje — za 11 kr. — po Fran Josipovi železnici. No jaz sam vdaril sem jo dostikrat peš tje, in nasovetoval bi to pot vsakemu, ki hodi lahko, ker je res zanimiva. Iz „mesta“ samega skozi 9. okraj in deloma skozi 19. (Döbling) porabiš lahko tramway. Ko ta preneha konec Döblinske glavne ceste, pojdi naravnost, in kmalu prideš na „Hohe Warte.“ Tu je mnogo lepo zidanih vil, tu je židovski zavod za slepce, tu je centralno poslopje za meteorološka opazovanja, tu je tudi Rothschildova posest z znanimi vrtovi, v katere ob določenih dneh pripušča vstop proti vstopnini za Dunajsko rešilno društvo. Tako si vé ta milijonar steči slavo „dobrotnika“ s tujim denarjem, poleg tega pa še sebi reklamo. — Od tod prideš v „Heiligenstadt“, kjer je stara znamenita cerkev, in „Nussdorf“ — (vse še v 19. okraj spadajoče), potem pa greš

po „Beethovenovi promenadi“ in po cesti na Golovec, a še pred vrhom, še pred gostilno „pri železni roki“, zaviješ jo odtod na desno na Leopoldov vrh, od katerega te vodi pot v Klosterneuburg. Tako imaš jako lepo in prijetno hojo po gozdu, a parkrat tudi lep razgled na reko Dunavo, na bližjo in daljšo okolico in mesto Dunajsko samo.

Leopoldov vrh vzdiguje se strmo nad reko; ondi bil je Babenberski grad, in je sedanje, na njegovem mestu sozidano poslopje z gostilno znamenito, ker ima lepo sobano s podobami avstrijskih vladarjev. Poleg tega stoji mala lična cerkvica. Vsa poslopja obdaja zid kot neka-košno taborišče.

Od Leopoldovega vrha vodi lepa pot po gozdu na Golovski vrh; na ta vodi pa tudi železnica iz Nussdorfa. Tu je jako velik, lep hotel, in mnogo ličnih vil; nekdanj stal je ondi le samostan kamaldulcev. Cerkvica je znamenita, ker je ondi pred bitko bral o. Marko Avinjanski sv. mašo, pri kateri je stregel poljski kralj Sobieski, prihitevši z vojsko na pomoč od Turkov obleganim Dunajčanom. — Na Golovcu sozidali so tudi „Stefanijin stolp,“ s katerega je krasen razgled na vse strani. V obližju je množica raznih zabavišč. — Dunajčanom je izlet na Golovec jako priljubljen, in res naj bi ga ne zamudil nikdor, ako se mudi nekoliko časa na Dunaju; videl bo ondi mnogo znamenite prirodne lepote. Izlet na Golovec, potem na Leopoldov vrh in od tod v Klosterneuburg izvrši se lahko v enem popoldnevu. Dunajska okolica sama je jako lepa, a le malo časa na Dunaju se mudeči in torej naravno pred vsem mesto in njega znamenitosti ogledujoči si tujec jo navadno povsem prezre. In vendar ima baš tu priliko, da izpozna po drugi strani življenje in početje ljudstva bolje nego drugje, kar je vsekakor tudi znamenito in zanimivo.

Nepomuk.

Ruske drobtinice.

Съ міру по лѣтѣхъ, голукому рубахъ.

K razstavi, obrtni i umetni, katera bo 1896. l. v Nižnjem Novgradu, se uže pridno pripravljajo. Skoro bo okončen novi most čez reko Oko, katera pod Nižnjim upada v matko ruskih rek, v Volgo. Ta most bo lesen, 364 sež. dolg, i 8 sež. širok. 218 sež. mosta bo plavalo v Oki, koje bo podpiralo 22 lesenih pontonov, ostalih 146 sež. pa bo lesena estakada na svajih (Pfähle). Posamni pontoni bodo po 9-5 sež. drug od drugega, širokost pa samih pontonov bo 4-5 sež. Sredina mosta za vožnjo bo 6 sež. široka, a po obeh straneh bo po 1 sež. mosta, odgrajenega za pešpotnika. Pod estakadama bodo proleti po 2 sež. dolgi. Načrt mosta je sestavil inženir V. M. Lohtin, R. K. Mazing pa mu je pri sestavljenju načrta pomagal. Veljava mosta je preračunjena na 253.618 rub. 12 kop., a ker bo ploskost mosta znašala 3640 □ sež., bo 1 □ sež. veljal 69 rub. Takih lesenih plavajočih mostov sta v Petrogradu dva, dvorovi i trojcin, katera pa sta zgrajena precej draže, nego pa bo Nižnjeno-vograjski; kajti pri Petrogradskih mostovih □ sež. velja: pri prvem 111 rub. i pri drugem pa 107 rub. Torej imajo strokovnjaki prav, če trdijo, da je cena tej novi zgradbi prav nizka; ali pa bo zgradba trdna i dolgotrajna, to pa pokaže bodočnost. V Sloveniji podobnih mostov menda ni, zato sem pa tudi bolj podrobno opisal most v Nižnjem Novgradu; če mi pa kdo ne bo verjel, naj pa pride na rusko razstavo ter si ga sam kot argumentum ad oculos prav vestno ogleda...

Nedavno se je iz Petrograda v Moskvo odpeljala cela tolpa amerikaliskih kapitalistov, koji v Moskvi neki zasnujejo društvo na delnicah, katero bo gradilo lesene hiše ter jih zatem po koščekih prevažalo v zapadni kraj, kjer so bili letos strašni požari. Ta vest je nekako čudna, če pripomnimo, da je za mesec do danes iz Odesse prišlo poročilo, po kojem neki naš Carjigrajski tržni agent spodbuja ruske podjetnike graditi v Odesi ali v Nikolajevem lesene hiše i kočje v ruskem slogu ter jih po drobno odpravljati v Carjigrad, kjer je neki velika moda na vse

rusko, med drugim tudi na ruske stavbe. Torej Rusi bodo gradili hiše Turkom, Amerikanci pa Rusom! A naj bode kakor koli, misli ste pa obe jako praktični i pribitni. V Carjigradu ni niti tvorine, niti mojstrov i delavcev, kateri bi umeli vzeti, prijeti se za to delo tako, kakor umejo Rusi; torej bodo ruski stavbarji z dveh strani prav dobro ograjeni od vsakega inorodnega tekmovanja i bodo lupili Carjigrad, da se bode kar kadilo... Amerikanska kompanija pa bo se ve da pred ruskimi kompanijami podobnega roda tudi imela kak talisman, kateri jej bo gotovo nesel velik dobiček. Tak talisman pa bi, po mojem, **bila bezobzirna poštenost i zadovoljnost malim pribitkom** (dobitkom), koji vselej rodi velike i bogate barantije. Da i stavbarska teorija je v Ameriki krenila tako daleč, da je Evropejci ne doženejo še tako skoro... Въ сущности выходитъ, да се le svojeobrazno ponavlja to, kar se navadno pravi: Bolj močni gre na bolj slabega...

Ministerstvo narodne prosvete je pa le storilo prevažen korak naprej po poti objedinjenja pribaltijskega nemštva-viteštva z ostalo rusko državo. Zaukazalo je namreč, da prenskauska učiteljska seminarija v kurlandski guberniji preneha svoje delovanje, a dvorjanska učiteljska seminarija na zeliškem otoku, jedina v kraju, bo preustrojena po potrebnostih splošno-državnih. Ista usoda bo i višim ženskim šolam po velikih mestih, kakoršna so Jurjev, Mitava i Libava: v vseh treh mestih bodo rečene šole preobrazovane v navadne 7—8-klasne ženske ruske gimnazije. Tako vidite, naše ministerstvo prosvete postopa kratko i prav jasno, ali, da rečemo drugače, gre po tistem potu, koji je bil načrtan še z mogočeno roko Aleksandra III, koji v tem obziru ni postopal po predanjih svojih mogočnih predkov, v podobnih rečeh navadno iprašavših se, kaj neki na to poreče Evropa... Avstrijski Nemci more biti pri podobnih vesteh kaizerja na narobe-plat ponemčevanja sosednega jim Slovanstva; taki priperljaji pa nič niso pošteni, kar vsak more razvideti koj iz te proste, preproste istine, da na plečih avstrijskega Slovanstva od nekdaj stoji avstrijski prestol, v tem ko o pribaltijskem ricarstvu hodijo nekaki drugi sluhi... V ostalem, sapienti sat... Če pa še komu tega ni dovolj, naj se obrne k g. Roščinu za razjašnjenje podobnih nedoumenj...

Ker govorimo ravno ob upornih državnih elementih, Finov bilo bi grešno pozabiti. Torej vam radi kurioza poročam naslednjo vest: Finlandski senat je blagovolil odrediti specialista o redarskem pravu v Petrograd, da bi v ruski stolici izučil vse, kar se tiče redarije v Rusiji. Podobne vesti bi ne vzbujale smeha, ko bi prihajale iz evropskih stolic, na prim. iz Pariza, Berlina, Dunaja i t. d.; da se pa podobne reči brzjavljajo i trosijo po svetu iz Helsingfors, iz stolice finlandске, ki uže cel vek čepi pod peroti ruskega orla, iz Finlandije, katera je koj v nekolikih korakih za rusko stolico Petrogradom, to pa, primaruha, razun kurioza nič ne velja: risum teneatis, amici...

Императорская Академія Наукъ razpošilja svoja izdavanja ali brezplačno, ali pa na obmen drugih izdanj: V Rusiji v 70 mest, 185 učnim i učenim zavodom; v zapadni Evropi dobivajo izdavanja naše akademije v 163 mestih, 394 zavodov, med kojimi je 44 akademij, 35 vseučilišč, 24 muzejev, 23 knjižnic, 17 institutov, 12 observatorij. V Azijo zahajajo knjige ruske akademije v 11 mest, v 17 zavodov; v Afriki dobivajo plodove naše učenosti v 3 mestih, 4 zavodi; v Ameriki so z našo akademijo v duhovni zvezi: 15 akademij, 7 muzejev, 11 vseučilišč, 3 instituti, 8 observatorij; v Avstraliji pa dobivajo izvide naše akademije 2 akademiji, 1 vseučilišče, 2 muzeje. Vse te številke menda tudi nekaj govorijo, pa njih beseda je toliko skrivnostna, da jaz, uboga grešna stvar, o njej nič ne morem soditi: ergo punctum...

Moskovski odbor, nabirajoči narodno kopejko za spomenik carja Aleksandra III. v Moskvi, pravi v svojem poslednjem poročilu, da je za drugo polovino prošlega junija postopilo darov na 113.551 r. 6 kop., a vsega denarja je do sedaj uže nabrano 710.384 r. 27 kop. Če oddisimo Moskovskega kupečestva 300.000 r., — je vsa nabrana vsota prišla skoro izključno iz narodnega žepa, iz narodne hnanilnice, katera se zove tukaj: **čista narodna ljubav**. Take številke, dragi čitatelj, pač dobro umeva, kaj ne?... B. Tvorcov.

ŽENSTVO.

Paziti je treba!

„Ančika, ne povešaj zmerom leve rame in ne privzdiguješ desne kakor goska“, opominjala je Lenčkovka svojo hčerko, ki se je dotlej igrala s tovarišico Reziko in prišla sedaj k materi. „Res, otroci človeku vedno delajo skrbi in nadlego“, pritrdi

Jurjevka“, tudi moja Rezika drži se vsa kruljeva. — Postavi se naravnost, kakor kak grenadir“, zakliče hčerki, ki je osramočena se le še bolj prikruljevala. „Pa vendar ne bi puščali hčeri preveč vnamar“, opomni sedaj Korenka, pri kateri ste bili sosedinji na posetu. „Kaj pa morevi, opominjave jih itak vedno, in tepež ne bi bil na mestu“, opravičuje se Lenčkovka, in Jurjevka ji prikimava in pristavi: „Z leti se vse udá“. — „Nikar ne prezirajte malenkosti“, zavrne ju Korenka. „Glejte, moja Malčika, ko je bila v teh letih, pričela je tudi postajati kriva. Niti ne zapazila bi prvega pričetka. A za procesijo, pri kateri so vse šolarice bile belo oblečene, bilo je treba naročiti nove obleke. Jaz sem bila tedaj bolehná in nisem utegnila sama napraviti oblačila do časa. Najela sem torej šiviljo, in ta je pri merjenju obleke zapazila, da se Malčiki malo, malo krivi hrbtenica v stran. Bila je izkušena žena — opozorila me je na to in dejala, če takoj uporabite zdravniško pomoč, bo Malčika ravna in vitka, sicer pa vedno bolj in bolj kriva, a potem bo prepozno“. „Jaz ne bi klicala za vsako malenkost zdravnika“, pristavi Lenčkovka, ko bi bila stvar res tako nevarna, morali bi biti skoro vsi ljudje krivi in pokvečeni“. — „Nikar se ne prena-glite“, odvrne Korenka, „le počakajte, da Vam povem“. Ko pride moj mož iz trgovine, povem mu, kaj mi je rekla šivilja. — No, škodovati ne more, če poprašam zdravnika, odgovori mi on, veš, onega novega bolniškega asistenta, ki je bil več let na Dunajski bolnici, poprašam za совет. Našemu znanecu Šušmarju ne zaupam preveč, povsod je, kjer bi ga ne bilo treba, na vseh shodih in zborih, in to mi ne ugaja. — In res privede zdravnika. Ta je Malčiko skrbno in vestno preiskal in rekel: dobro, da ste me poklicali takoj. Sedaj bo le malo težave, da popolnoma poravnamo krivdo. Dekletce bode moralo k meni zahajati k telovadbi, in nositi poseben modrec, da se stvar ne poveča, temveč poravna. — Začela sem z Malčiko zdravljenje, kakor je veleval, in glejte, krasna in ravna je kot jelka“. — „Res lepa devojka“, pohvali jo Jurjevka, „ali ti, kot žena premožnega trgovca, ste lahko plačali drago zdravljenje, ali mi ubogi rokodelci!“ „Tako je, pristavi Lenčkovka, in kdo ve, ali je bilo res tako nevarno?“ „No, moja sosedá Urbančkovka imela je hčerko, ki je z mojo Malčiko skupej hodila v šolo in bila nje najboljša prijateljica. Tudi ta bila je le malo kriva, komaj da se je poznalo pri skrbnem opažanju. Opomnila sem ji, kar je rekel zdravnik. — Bežite, bežite, mi pravi, kaj bo to. Dekletu je slabotno, ko se učvrsti, bo vse dobro. Ničesar ni storila. In glejte jo, ubogo Uršiko, kako je izrastla“. „To je res žalosten slučaj“, ugovarja zopet Lenčkovka, „pa mi smo bile tudi mlade, hodile tudi v šolo, in nič nam ni škodovalo na rasti“. „In vendar ima zdravnik pravo, ki trdi, da je baš šola v prvi vrsti kriva te napake“, pravi Korenka. „On mi je stvar tako razjasnil. Dekletce je slabotnejše kot deček; a raste in razvija se hitreje kot deček. Zato opazujemo to tako imenovano skoliosio mnogo večkrat pri dekletih kot pri dečkih. V šoli sedé v neprimernih klopeh in mnogo pišejo in rišejo. Z desnico opirajo se pri tem na klop, levico pa položé navadno v naročaj, torej se drže po strani in krivo. Doma pri mizi izdelujejo svoje naloge, in tudi tukaj opazujemo isto. Hrbtenica se tako skrivi v nekoliko letih in to, ako deluje, vedno isti vzrok, postaje vedno slabše. Vpliva pa to slabo tudi na drugo rast in na ves život. Natančnejše razlage ne bi razumela, ako bi popisaval na dolgo in široko učinek in posledice, ali stvar sama po sebi bila mi je dobro umevna. Ker v prešnjih časih šola sploh ni bila tako

ostra, ni zahtevala toliko od mladega otroka, zlasti pa, ker ni bilo tega večnega pisarjenja, zato je poprej ta bolezen bila redka, zato je sedaj vedno pogostejša. — „A vendar vidim le malo izraščanih“, ugovarja Lenčkovka, ki se še ni povsem sprijaznila z mislijo, da je stvar tako resna. „Res je to, odgovoril mi je zdravnik, ko sem mu stavila isti ugovor. V prvi vrsti pač ne smemo pozabiti, da bolezen sama po sebi, — vsaj bolezen lahko imenujemo to, kakor tako zaznamujemo vsako nenormalnost, — ni še tako dolgo tako obče razširjena, temveč da se uprav sedaj še le razširja prav močno; potem pa, da veliko število slučajev pride takoj k zdravniku, ki jo popolnoma poravnava in izceli, — da veliko število pride pozneje, ko se vsaj deloma še lahko poboljša in zabrani poslabšanje; v drugi vrsti pa ne smemo pozabiti, da ženstvo zna izvrstno prikrivati svoje telesne hibe in napake, da je obleka, ki zakriva telo, tako prikrojena, da zakrije ali vsaj zmanjša hibo. Tudi neveščak ne pazi tako ostro in ne vidi tako hitro kakor zvedenec“. — „V tem ima pač prav“, udá se sedaj Lenčkovka: zato pa ima Jurjevka zopet nov ugovor: „Ali pomislite, da otroka trpinčijo pri telovadbi, in da je modrec zanj zelo neprijeten.“ „Ljuba moja“, odvrne ji Korenka, „vi kot mati pač ne bi smeli takih ugovorov upoštevati. Ali naj prizanesemo otroku sedaj nekaj neprijetnosti, a mu zagrenimo s tem vse življenje: kajti dekletcu je lepota in čista rast velikega pomena, in dostiokrat več vredno kot obila dota. — V tem imate uže bolj prav, ko mislite da za revnejše ni lahko, zmagati stroškov. Ali zato skrbeti bodo morali, da v bolnicah osnujejo brezplačno zdravljenje za take otroke. — A vidve, poslušajte me, in ne zanemarite svojih dekletec. Temveč skrbite, da se jima za časa pridobi pomoč“.

Fr. G.

Velecenjeni prijatelj!

O, kakó dolgo je uže od tega, kar sem bivala v Vašej sredi, v zbranem krogu jednako čutečih prijateljev, v osrečevalnih pogovorih. Bog ve, premiri li izražajočo srečo vsaka nežna čitalka, čitaje javni list v svojej duševni daljnogledosti? Evo! Kaživodje našemu narodu, naši pesniki in pisatelji, imenujejo življenje nepretrgano verigo bede in trpljenja. Za rešeno vprašanje in dognano resnico celo smatrajo, da bi ne bilo vredno toliko potegovati se zanje. Če je ubogemu bitju, katero imenujemo v tej solzni dolini človek — usoda prizadela bitko rano, iskal naj bi on po občem mnenju tolažila in potem zopetno radoval se s srečnimi. Menim, da se v navedenem slučaju tudi vjemate s tako mislečo množico. Blagor Vam! A namen mojemu listu ne bodi morda kaka psihologična razprava o žalosti in veselju. Ne, namen mi je le danes po dolgi dobi nekoliko baviti se z blago mislečo Vašo osobo. V živem spominu ostala so mi mnogokatera od Vaše strani stavljena trjenja, katera ste mi pri naših narodnih shodih stavili sigurno le, pričakuje nasprotnega duha v protitrdilo.

Zagotovila sem Vas, in verjeli ste mi odločno, da me ne zanima ples, ki ga smatra jeden del našega ženstva pokrovitelja narodne veselice. Verjeli ste mi tudi z najboljšo vestjo. Slovenska gospica, žena, (recte dama) dejali ste v Svojej salonski izobražbi, gledajoč z menoj vred v estetično dovršeni obliki urno v plesu se gibajoči mladi svét zadosti popolno svoji nálogi s tem, da se potruji vsak takt sviranega kómada izvršiti s svojimi koraki, ne izpustivši „note“ — vsaj velja za narod! Sic!

Delokrog ženskega postopanja naj bi bil torej dovršen po izjavi — kateri se je takoj pridružil Vas porogljivi nasmeh? Dostavili ste tudi še, iz potrebne praktične strani življenja, da Vam jako ugaja, če si naše mlade gospice umejo po dobro izvežbanem vkusu lastnoročno napraviti obleko. Seveda Vam tudi ni ušel ljubki nasmeh, ko ste odgovarjali za moški svet stavljenim vprašanjem s „frazami“, katere čitamo uže v najpreprostejših romanih. Vrhunec svojega samostalnega postopanja doseže ženska, dostavili ste, ako je izvežbana še v glasbi, in če so jej vrhu tega še dobri bogovi podelili zvonki glasek. Evo Vam! žensko v vsej dovršenosti svojega poklica in delovanja! Po naravi in stari navadi naj služi popolna žena domačim penatom. Vsaj so jej uže starodavni narodi določili to mesto. Namerjene besede moji nasprotni trditvi, našle so tudi svoje mesto. Sledilo je tudi, jednako kakor odbija hrast ježice in želod, ko ga je omajal orkan. Ženski spol se imenuje morda od pamtiveka slab. O tem še nisem tako temeljito premišljevala. Pričakujem pa izvestno, da mi nijedna mojih čitalk ne zameri, da razglasim tu v svojem listu odgovor ali bolje nasprotno trjenje o ženskem delovanju in vedenju na narodnih shodih. Jeden iz med naših prvakov, naš Štritar sam, se izraža v svojih kritičnih pismih, da narodu ni moči napredovati, če nima zavednega ženstva: „Ne zamerimo jim, da se dičijo rade.... i t. d. Čebila srka med, kača strup iz jedne in iste cvetice. Ni imel li naš strogo misleči Štritar namen ženstvo poboljšati, dobro vedoč, da je ono blago in rahločuteče? On je dobro vedel, da je treba dobremu narodu istotakega ženstva. Vsprejmimo vse njegove zbadljive besede, katere so namenjene jednako ostrim pušicam, zadevšim ženstvo, da je je rabil ta pisatelj jednako kakor rabi učitelj v šoli grajanje učencov v najboljši namen poboljšanja. Zabava lastne osebe ne bodi odslej več glavni smoter potrebnih naših narodnih shodov. Narod potrebuje stebrov, da ne opeša. Lahko si predstavljam, velecenjeni, da so tudi Vam segale do srca, zlate besede našega prvoboritelja družbe sv. Cirila in Metoda. Slovenci! Skrčiti hočemo sicer za jedenkrat svoje potrebe, toda svojega narodnega poslanja pa nočemo skrčiti niti za trenotek. Darek, ki ga položimo na narodni žrtvenik, donašal bode sad, če nam ne, gotovo našim potomcem. Učimo se, narod ljubiti! Ker sem uže v svojem javnem pismu toliko omenila zvonki glasek in ljubi nasmeh, naj Vam izrečem, velecenjeni, svojo odkritosrečno željo, da bi uže skoro doživel naš narod tistih zaželenih dnij, ko bomo Slovenci od Adrije do Drave, od Soče do Kolpe naglašali besede z jednotnim ljubko donečim glasom. Jednotni naglas naj postane nova vez med nami.

Premine naj sumničenje, da nimamo izrazov, da smo torej ubogi, ker jih kratimo drugim narodom. — Posebno po naših političnih časnikih kar mrgoli raznih tujk, nekoliko smo se jih uže odkrižali, vendar še vse premalo. Tako v književnosti. V govorici pa je vse še mnogo slabše. Če pridemo v olikano družbo, ki se ima za navdušeno narodno, bijó ti kmalu na uho tuji glasovi. V tem pogledu se ne poboljšujemo prav nič, če možno, še nazadujemo.

Morda se Vam bode zdelo, da sem prestroga in pretiravam, povem Vam, to se pravi, če niste jednakih mislij, da bi bile Slovenke brez nemškutarjenja po mojem mnenju še mnogo lepše... A oprostite mi, vsaj imamo pregovor, ki slóve med narodom — da imajo vsake oči svojega slikarja. Zašla sem v stvari, katerih začetkom nisem mislila omeniti, in o katerih sem le govorila, ker mi je pero taki zašlo.

Zdravstvujte, velečlenjeni! Ne zamerte mi, da sem Vas v javnem pismu toliko opomnila na spomine izza minulih dnij. V bodoče Vas spomnim lepih nadej, katere sva nekdaj skupej gojila za naš mili narod. Bog daj, da mu zasijejo uže boljši dnovi z vedno rastočo probudo našega rahločutečega ženstva, predno zapadejo snegovi.

Skleпам z nado, da se vjemate
z vedno Vam udano

Tugomiro.

Z Dolenjskega, koncem avgusta.

Da se je ženstvo začelo brigati za narodnost, gre v prvi vrsti zasluga sl. družbi sv. Cirila in Metoda, ker je tudi nas vsprejela in nam dovolila, da smemo tudi ženske vnetati se za narodne svetinje. Ni jej treba biti tega žal. Ne le, da smo družbi pomagale v gmotnem pogledu, temveč začele smo se bolj zavedati, da smo Slovenke.

Da bi se ženstvo probujalo še bolj, začel je list „Slov. Svet“ priobčevati posebno prilogo za slovensko ženstvo. Urednik je izprevidel, da nismo toliko zmogne kakor možki, to tudi ne moremo biti, ker nimamo šol. Najviše, kar je mogla ženska doseči doslej, je učiteljstvo. Naprej ne more. Radi tega jej pa „Sl. Svet“ ne odreka, da bi ne imela zmožnosti in ne smela delati za ljubi narod slovenski.

Saj če ni ženska, če ni mati in učiteljica narodna, tudi mladina ni. Kolikrat cepi mati deci narodnost v mlado srce, a kolikrat se tak otrok pozneje vendar izneveri; kaj pa še, če otrok doma in v šoli ne vidi in ne sliši nič, da bi ga nagibalo k narodnosti. Malo, malo je takih, če vzrastejo v mladenosti, do postanejo pozneje dobri Slovenci.

Vi možki ste krivi, da je ženstvo zaostalo na to stran. Zakaj govorite vedno nemški z ženo in deco? Zakaj jim dajete le nemške knjige v roke, zakaj jih ne vodite k narodnim veselicam? Rajši peljete svoje žene in hčere k publemu plesu, nego pa tje, kjer bi se one navdušile za slovenstvo. Če je prilika, dati ženski kako darilo, zakaj jej ne darujete kaj koristnega in narodnega? Dajajte jej knjige, ki so jih pisali naši pesniki in pisatelji, in narodno pridobé. Kolikrat prideš na stanovanje kakega Slovenca ali Slovenke, pa ne vidiš na steni podob sv. Cirila in Metoda, Bleiweisa, Strossmayerja, Vodnika, ne najdeš med knjigami Gregorčiča, Askerca, Jurčiča, Stritarja.

Naj to neha med nami. Ne tikajmo se na prsi s klicem, da smo narodni, temveč delujmo tudi povsod in resnično, da bo bolje napredoval naš narod. Govorimo le slovenski, tujsčino rabimo le v sili; govorimo pa tudi kolikor možno pravilno in izbacimo vse nepotrebne in neudomačene tujke; tudi naj se vendar jedenkrat odpravi grda navada, da bi se v slovenski govor vpletali kar po celi nemški stavki.

Mokronoška.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Občinski svet Ljubljanski dovolil je na predlog g. dr. vit Bleiweisa podporo trem mestnim učiteljem, v ta namen, da si ogledajo narodopisno razstavo v Pragi. Posnemanja vredno.

Naš priznani skladatelj Anton Foerster izročil je dram. društvu svojo, na libreto gospe Lujize Pesjakove zloženo opereto „Gorenjski Slavček“, katero je povsem predelal v veliko opero. Upamo, da si delo v novi obliki pridobi še večjo priljubljenost nego jo je imelo v stari. Tudi skladatelj V. Parma zлага novo izvirno slovensko opero.

Volitve v kranjsko zdravniško zbornico so vsled protesta slov. zdravnikov bile ovržene. Pri novih volitvah pač ne zmaga več nemčurska klika.

Slovenski kvartet „Ilirija“ iz Ljubljane priredi v koncertni dvorani razstave v Pragi koncert na korist „Ustredni matici školski“ povodom razstavnega obiska Slovencev.

Goriško. Nova slovenska šola otvori se 15. septembra v središču mesta Gorice. Deželni šolski svet Goriški je tako odločil proti spletkam Goriškega mestnega zastopa.

Volitve na Goriškem v deželni zbor se bodo ta mesec vršile. Prvotne volitve se kažejo ugodne in se kaže zajedno, da kljubu raznoterim zmešnjavam, ki se delajo in pletejo na Goriškem, obvelja bolj ali manj disciplina pod vodstvom pol. društva „Sloga.“ Poslednje društvo je stavilo primerna, da si ne vsega obsegajoča uslovja tistim, ki hočejo prodreti pod pokroviteljstvom tega društva. V deželni hiši Goriški je doslej vse nekako takó, kakor da bi imela v tej pokrajini samo ital. narodnost svoje naseljenje, gospodarstvo in oblast. Tu bo treba mnogo trebiti, a to se dožene le s pomočjo odločnih, doslednih zastopnikov, kakorsnih goriški Slovenci so imeli poslednji čas le malo.

Tržaško. „Del. podporno društvo“ in „Tržaški Sokol“ pojmeta skupno na Sv. Goro, oziroma Solkan pri Gorici. Tudi take poti bi ne smeli Slovenci napraviti, ko bi šlo po željah laških nasprotnikov, ki so jednaki po vsem Primorskem.

Slovensko politično društvo Ljubljansko je zborovalo 25. avgusta v Črnomlju ter povdarjalo, da se izvrši tudi za Slovence narodna enakopravnost, in da je treba težati za tem, da se slovenski narod osvobodi od tujega kapitala ter sam začne oživljati se za primerna podjetja pri pomoči domačih denarnih zavodov.

Razstavni vlak v Prago popelje slovenske udeležnike 9. t. m. Iz Ljubljane odrine vlak v ta dan popoldne. Češke novine so v posebnih člankih pozdravile prihod Slovencev na narodopisno razstavo, zgotovivši jim, da jih sprejmejo kakor bratje brate, katere vežejo jednake in sorodne politiske in kulturne težnje. Spodbujanja in poučenja, kakoršno more podeliti sedanja razstava v Pragi, so Slovenci silno potrebni; naj bi bila torej udeležba plodovita v posledicah!

Zaveza slovenskih učiteljskih društev je imelo 7. zborovanje dne 4. in 5. sept. v Novem Mestu. Razgovarjali so se med drugim: „O vzgoji v Slovincih“, o drugem dež. jeziku, o volilnem pravu učiteljev itd.

Družba sv. Mohorja šteje letos 72.097 členov. V Aleksandriji v Egiptu je pristopilo med tamošnjimi Slovenci 200 členov.

„Časnikarsko lopovstvo.“ Z ozirom na notico pod tem naslovom v zadnji št. „Sl. Sv.“ piše nam g. pisatelj dotične ocene pesnic „Vesne“ v „Südsteirische Post“, da je imel le najboljši namen, svariti in varovati pred ponavljanjem enakih napak v slov. pesništvu. To je razvidno tudi iz konca mišljenega podlisteka. Ker je tudi ton kritike v „Südst. Post“ sicer trpek, pa dostojen, radi beležimo to pojasnilo.

„Zlata Praha“ je priobčila sliko in ocrk slovenskega dejatelja g. Ivan Hribarja, ki tudi zasluži, da se Slovani seznanijo z njim in njegovim plodovitim javnim delovanjem.

Janko Vencajz, sin velespoštovanih slovenskih roditeljev, jurist, jako nadarjen mladenič, vzoren dijak, iskren rodoljub, zasluže pridobit si v društvenem življenju in na književnem polju, umrl je 2. sept. t. l. za grižo v Št. Vidu na Dolenjskem v 22. letu življenja. Natančnije je zabeleženo njegovo delovanje v Listeku „Sl. Nar.“ od 4. t. m.; mi navajamo tukaj posebe, da je v spomin 25 letnice Dunajske „Slovenije“ sestavil 162 str. obsegajočo knjigo „Spomenico“, ki kaže v uvodnih zaglavjih o zaresnosti in trudoljubivosti na znanstvenem polju tega dijaka. Za leto 1895 pa je posvetil „Slovenskemu Svetu“ več sestavkov, člankov in poročil, ki svedočijo o izredni objektivnosti in mirnosti v slogu mladega, na zdravju čvrstega pisatelja. „Dijaški pobirki“ šte-

jejo več zaglavij, in nismo mogli dozlej vseh priobčiti; ni hotel se podpisati ne tu ne tam s pravim imenom; sedaj ni pomisleka več zato. Poslednje, kar je namerjal poslati nam, bil bi sestavek o sedanjih slovenskih srednješolcih. Najbrže je nepričakovana smrt preprečila ta, kakor sto in sto drugih načrtov, ki jih je neprestano snoval pokojnik. Urednik „Slov. Sveta“ se je iz razmerno malega dopisovanja in poslanih snovij preveril, da pokojni Janko Vencelj bi se bil mogel sposobiti za znanstvenega pisatelja bodisi v svoji stroki ali v drugih predmetih. To je pokazal v načinu raziskovanja in razpravljanja. Slovenstvo in morda Slovanstvo je izgubilo mnogo vsled prerane smrti tega dijaka, ki je bil ravno pri koncu svojih studij. Spomenik si je sam vstvaril s svojim delom; blag spomin mu pa ohranijo sosebno dijaki, ki so ga poznali.

b) ostali slovanski svet.

Cesar je bil pri vojaških vajah na južnem Češkem; prebival je v Budejovicah, kjer so okrasili mesto in vladarju priredili velike ovacije. Dne 9. t. m. se odpelje cesar v Stetin, kamor ga je povabil nemški cesar k velikim vojaškim vajam.

O novem ministerstvu pod načelnštvom Badenijevim ugibajo dan na dan, kake člane si izbere v ministerstvo, in kako bode postopal gledé na razne stranke. „Nar. Listy“ so prilično izrazili nadejo, da grof Badeni bode kot moder državnik gledal pred vsem nato, da se izvrši narodna enakopravnost. Uže samo to je nekako preplašilo nemške levicarje, takoj sluteče, kakor da bi napočila doba za pogajanje s Čehoslovani. Trezno misleči češki politiki pa sami izprevidijo, da Badenijevo ministerstvo ne more pomenjati namere za približanje vlade k Čehom. Druga bi bila, ko bi nemško levico premagale druge nemške stranke; o tem bode pa možno soditi nekoliko še le po volitvah v Dunajski mestni svet. To tudi utegne biti eden vzrok, da se odlaga imenovanje novega ministerstva za mesec oktober, in s tem je tudi povedano, da utegne grof Badeni biti uže na jasnem gledé na kombinacije s strankami, da pa utegne določene račune z njimi napraviti še le po mestnih volitvah Dunajskih.

Na Dunaju so sedaj vsak dan shodi po raznih okrajih. Semiti in antisemiti tekmujejo, kako bi prekosili drug drugega. Antisemiti trde, da se je mnogokaj ukrenilo na korist židovskim liberalcem, n. pr. da se je obrok volitev odložil daleč tje v sredo septembra, ko bodo Dunajski bogataši zopet doma, potem da so se pri obrokih počevali tudi židovski prazniki. Za Slované ni nobena stranka; se ve da bi rade dobile sosebno češke glasove — brez odškodnine. Nemški nacionalci pritiskajo na krščanske socialiste, da se načelniki poslednjih izražajo vedno neugodniše nasproti Dunajskim Slovanom, specijalno Čehom.

Češko. Na razstavi so bili tudi gališki Malorusi, ki so bili jako prijazno sprejeti, in so se vrnili po vsem zadovoljni in z željo, da bi potovanje mogli porabiti narodu na korist. Najbolj obiskujejo Čehoslovani to raztavo ter prihajajo o množicah sedaj iz tega sedaj iz onega kraja. Mnogo šolske mladine češkoslovarske so poslali uže na raztavo in jo dalje pošiljajo. Ogledalo si je raztavo uže okolo 1.400.000 ljudij. Dne 29. sept. se zberejo Čehi v Pragi, da bi sklepali o narodnogospodarski organizaciji. Priporoča se jim zlasti večja mera podjetništva, da bi ne varčili samo in hranili denar po posojilnicah, temveč ga spravili tudi v pod djetja ter tako bolje množili kapital in izpodnikali tuja sosebno velika delniška podjetja.

Dne 2. sept. so se zbrala v Pragi v Vinogradih češka okrajna zastopstva, in njih sklepi merijo na utrjenje in povečanje samouprave. Govorili so: „O pomenu okrajnih zastopstev v razvoju samouprave“ in potem: „O potrebi, da se okr. zastopstvom podeli izvršna oblast.“ — Narodopisno raztavo je obiskal tudi znani franc. slavist Louis Leger. — Prijatelji češke Etnografije in arheologije se bodo odslej shajali vsako leto ter bodo imeli predavanja.

Sileško. Poljaki otvorijo dne 18. sept. slovesno svojo zasebno gimnazijo v Tešinu; to torej ni državna gimnazija, kakor so nemški listi opisovali stvar od začetka. No Poljaki bodo zahtevali nekaj jednekega v Tešinu, kakor Slovenci za Celje. Nemški nacionalni in liberalni listi se hudujejo radi tega, no liberalci bodo kljubu temu še vedno vjemali se s politiko poljskega plemstva, ki ostaje dosledno v protislovenskem postopanju.

Volitve v Galiciji provzročujejo živahno gibanje. Poljsko plemstvo ima sedaj še več posla, nego ga je imelo ob drugih volitvah. Sedaj mu nagajajo vendar jedenkrat tudi domači ljudje, ki niso modre krvi, pod imenom demokratov; v ruskem delu dežele pa so frakcije, ki slabé ruski narod, z druge strani je vladni aparat in neposredno poljsko vmeševanje, ki ne vzbuja posebnih nadej, da bi se posebno povečalo število ruskih zastopnikov.

Ogersko. Madjari skušajo prirejati proteste proti sklepom narodnostnega kongresa. Novosadska „Zastava“ poroča, da so občinski notarji torontalskega komiteta dobili nalog, v to zbirati podpise. V Sakuli poklicali so kmete v občinsko pisarno in jim tam predložili neumevno jim madjarsko listino v podpis. Ko so pozneje zvedeli obseg ter hoteli črtati podpise, ni se jim to dovolilo. Tako zlorablja se nevednost in neprevidnost kmetov tudi v drugih krajih. Vendar najbrže ne bo dosti vspeha, ker je učiteljstvo in duhovščina začela jih opozarjati na to, da naj ne podpisujejo neumevnih jim listin. — Gibanje v Slovaki. „Musealna společnost slovenská“ dobila je potrjenje in bode torišče slovaških izobražencev; zlasti bode gledala, ohraniti in ukrepati pravo in nepokvarjeno narodnostno posebnost v vseh strokah. Žensko društvo „Živena“ namerja osnovati višo slovaško dekliško šolo. Tako ukrepi se v slovaškem, a povsem pomadjarjenem Turoč. St. Martinu, središču slovaške inteligencije, slovansko življenje.

Srbija. Kraj Alexander je sedaj z očetom Milanom v Franciji. Ko se je kopal tam, bili bi ga valovi kmalu zajeli, bil je v opasnosti, a ta, ki ga je učil plavati, je ob isti priliki utonil.

Nastalo je nekako navskrižje zaradi trgovine med Srbijo in Avstro-Ogersko.

Minister prosvete je odločil, da ženska deca sme sicer obiskovati gimnazije, ali le prve 3 niže razrede.

„Српска Застава“ na prvem mestu razpravlja vprašanje: „Rusija i južni Sloveni“. Piše izredno dobro v slovanskem duhu in pobija separatistične pritlikovce.

Srbski državni dolgovi so znašali pred 17 leti 75 mil.; sedaj pa okolo 400 mil. frankov, in ta strašanski dolg je provzročil najbolj neizmerno lehkomišleni in zapravljivi bivši kralj Milan.

Črna Gora. Posebna velika ruska vojna ladija „Rostov“ je pripeljala do Bara (Antivari) več tisoč pušek (trdijo 15.000) in nekaj milijonov patron (trdijo okolo 30 mil.). Črnogorski knez uže dolgo deluje na organizovanje svojega vojaštva in zato se je lani obrnil do Rusije, da bi mu pomagala. Ruski car Nikolaj mu je sedanje

orožje poslal v dar, in je s tem dokazano, da je črnogorski knez v prijateljskih odnošajih s sedanjim carjem, kakor je bil s pokojnim. Dar ruskega carja je kar razburil domišljijo židovskih podkupljenih listov, in glavni organ židovske zaveze na Dunaju je celo izvabljal naše zunanje ministerstvo, češ, naj zabrani vohod omenjenega orožja v črnogorsko ozemlje. „N. f. Pr.“ je vselej prva, kedar gre sekati rane slovanskim narodom.

Bolgarska. Tudi nemški pisani češki dnevnik dokazuje, kakó propadajo Bolgarska, Srbija in Grška, torej male balkanske države, vsled silno množičnih se državnih dolgov, ki dovajajo ne le do finančnih, temveč tudi do političkih polomov. Do leta 1879 je štel proračun za vztočno Rumelijo 12,177.535 frankov, l. 1884, pred združenjem z Bolgarsko so znašali dohodki 16,138.606. Proračun kneževine bolgarske je imel do leta 1885 redne preostanke, ki so se pokladali v rezervni zaklad, zasnovani od ruske uprave. Leta 1875 so znašali dohodki 23½ mil. frankov, stroški pa 21¼ mil.; leta 1885 bilo je doh. 35, razhodov pa 36 mil. Šest let so bili preostanki od 2—5 mil.; nedostatek 7.745.578 je bila zakrivila srbsko-bolgarska vojna. Od l. 1879 do 1885 je ostalo skupnega preostanka 14,136.823. Ker je prihranila več mil. tudi ruska uprava, morala bi bila ineti Bolgarska l. 1885 prihranjenih 36,641.665. Po združenju vztočne Rumelije z Bolgarsko je začelo drž. gospodarstvo propadati. L. 1886 so znašali dohodki združene Bolgarske 47,150.916 frankov, razhodi pa 47,021.760; l. 1893 doh. 70,435.760, stroški pa 89,369.334. Nedostatki so v 7 letih, do 1893, narastli na 46.557.450 frankov. Danes ima Bolgarska dolgov uže 105,905.376, kljubu temu, da so se davki poviševali od leta do leta. Länderbank je posodila 142,780.000 frankov, in sicer po 6% v tej dobi, ko so obresti znižane poprečno na 4%, ali še niže.

Dr. Jaroslav vit. Beck, dvorni svetnik, umrl je 19. avg. na svojem posestvu Plevni pri Celju. Porojen 1812. na Moravskem, bil je odgojitelj v knežji družini Schwarzenbergovi, 1848 voljen v drž. zbor, od 1885 član gosposke zbornice. Bil je literarno delaven pri raznih časopisih in sotrudnik „juridično-politične terminologije“ in čeških izdanj drž. zakonika; od 1866. vodja dvorne in državne tiskarne, ki je pod njegovim vodstvom postala svetovno znana. Bil je tudi član nadzorne komisije drž. dolgov in poštne hranilnice ter odlikovan z mnogimi redi. Vedno čutil se je domorodnega Čeha.

KNJIŽEVNOST.

Slovensko-nemški slovar Wolfvov, ki ga je uredil prof. M. Pleteršnik, dotiskal se je do 22. sešita; ta seza od zlova: „voljâm“ do slova: „zapletenost“.

Knjižnica za mladino. Snopič 8. obseza: „Antona Martina Slomškega spisi zbrani za mladino.“ I. Pesmi. 1. snopič za srednjo stopinjo. Str. 77. C. 20 kr. V Gorici. Tiska in zalage Goriška Tiskarna A. Gabršček, 1895. Jako umestno je to prirejenje Slomškovih spisov za razne stopinje šolske mladine. To knjižnico za mladino v novo posebe priporočamo, naj bi jo rodoljubi in rodoljubke po moči širili in podarjali.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogi. Stoji za vse leto glđ. 5, pol leta glđ. 2.50, četrt leta glđ. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijakke za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 glđ. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — *Zunaj Avstro-Ogerske* na leto 6 glđ. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.

Zbrani spisi Pavline Pajkove II. zvezek, v Celji, 1895. Tiskal, izdal in založil Drag. Hribar v Celji. Str. 228. Cena broš. zvezku 1 glđ., eleg. vez. po pošti 1.60 glđ. Ta zvezek obseza spise: Roka in srce. Mačeha. Očetov tovariš. Pripovednik v sili.

Ottová Lacina Knihovna narodni, serie XVIII, seš. 30—32 obseza: Nocturno. Povidka. Napsal Bogdan Kaminský (30, 31) in Nocturno: Sázavské vlny. Dvě novelly od Jos. Konráda. Ta knjižnica oddaje sešit po 10 kr.

„*Hercezi svetoga Save*“, 50 godina povjesti hercego-vačke. Napisao Bartol Poparić, učitelj na c. kr. vel. gimnaziji v Spljetu. Str. 106. C. 60 nvč.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain. Redigiert von Anton Kaspret. VIII. Jahrgang. Heft II. Laibach 1895. Inhalt: 1. Beziehungen zwischen Erdbeben und atmosphärischen Bewegungen. Von Ferd. Seidl. — 2. Schloss und Herrschaft Lueg. Von S. Rutar. (Forts.) — 3. Aus dem Tagebuche eines krainischen Edelmannes (1606—1608). Von A. Kaspret. (Forts. und Schluss.) — Literatur. To izdanje stoji za nečlene 2 glđ. na leto.

Opomnja upravnistva. Ponavljamo zopet vljudno prošnjo, naj se nam naročnina pošilja točno, in naj nam stari dolžniki poravnajo svoje dolgove brez sodnijskega izterjevanja. Točnosti pri vplačevanju naročnine prosimo sedaj toliko bolj, ko je na Dunaju tisk mnogo draži, in smo dolžni mi tiskovne stroške poravnati ne le sproti, temveč tudi naprej. List bode mogel odslej izhajati le tedaj, če bodo naročniki točni, vestni plačevalci naročnine, in če bodo prijatelji in prijateljice lista po svoje delovali nato, da se v večji meri razširi med rojaki, naj si uže živé v domovini ali zunaj nje. „Slov. Svet“ nima za seboj ne mecenatov, ne strank, ne delniških društev, da bi se zatekel k njim, kedar je v stiski. Če nima podpore od naročnikov, je naše gmotno položeno prešibko, da bi ga mogli vzdrževati. Zato se opiramo na prijatelje in prijateljice našega lista, naj delujejo zanj; potem bode skušal toliko bolj zadostiti svojim dolžnostim. Hvala iskrena vsem, ki se trudijo na to stran!

Listnica uredništva. Lepo se zahvaljujemo na raznih, nam poslanih spisih. „Slovanski Svet“ se sedaj tiska v tiskarni, ki ima sicer mnogo tudi slovanskih stavcev na razpolaganje; ali ima tudi mnogo dela, in vsled tega ne more vsak trenotek odločevati za naš list stavcev, ki bi umeli naš jezik. Zato prosimo vljudno, naj se nam spisi pošiljajo kar možno različno pisani, in to vselej le na jedni strani popirja. To je prav potrebno! — Kar priobčimo o ženstvu in dijaštvu, za to bode odmerjen poseben prostor; naj se nam pa ne jemlje za zlo, če radi tega ne razdelimo vselej prostora po odgovarjajočih rubrikah.

„Slovanski Svet“ ima upravništvo na prodaj po nekaj letnikov še od vseh let, t. j. od l. 1888 do letos. Oddaje se s poštnino vred po 2 glđ. 50 kr. Tudi od letos se morejo dobiti še vse številke, in je možno naročiti se na list vsak čas. Kdor ne pozna še toček slovanskega kulturnega programa, more se poučiti o njih iz prejšnjih letnikov našega lista. — Upravništvo „Slovanskega Sveta“.